

LIGETVÁRI Krisztina

AZ EURÓPAI UNIÓ VÍZKÉRDÉSSEL ÖSSZEFÜGGŐ PROBLÉMÁK KEZELÉSE ÉRDEKÉBEN TETT FŐBB LÉPÉSEI, JÖVŐBELI KILÁTÁSOK

Jelen írásban egyrészt az Európai Unió (EU) vízkérdéssel kapcsolatos érdeklődésének és politikájának bemutatása a célom, másrészt azt kívánom feltérképezni, hogy mikor jelenik meg ez a probléma az EU dokumentumaiban, kezdeményezéseiben, és milyen jelleggel, illetve hogy hogyan reflektál a vízkérdéssel összefüggő problémákra, azok biztonságpolitikai következményeire az EU.

További célom annak bemutatása, hogy milyen jelentősebb programokat, kezdeményezéseket indított útjára a vízkérdéssel összefüggő problémák enyhítésére és kezelésére az EU, és milyen eredményeket ért el.

In this present publication my aim is on the one hand to introduce the interests and policy of the European Union (EU) in connection with the water issue. On the other hand I would like to discover when this problem is going to be supposed to appear in the EU documents, initiatives and in what kind of nature, furthermore how the EU reflects on the problems related with the water issue. My further goals are to present the most significant programmes and initiatives that are launched by the EU in order to reduce and solve the problems related to the water issue and what results have been achieved so far.

A tradicionális biztonságfelfogásban a víz „soft” problémaként kezelt kérdés. Ennek ellenére, még a realista gondolkodók is elismerik, hogy a víz eszköze, vagy forrása lehet fegyveres konfliktusoknak, amelyet biztonságot fenyegető tényezőként ismernek el. A klímaváltozás számos társadalmi és politikai mellékhatással jár: az ivóvízhiány előreláthatólag államok közötti és államokon belüli konfliktusok forrása lesz. A környezeti szektort tekintve legélesebben minden bizonnyal az ivóvízzel, az ahhoz való hozzáféréssel kapcsolatban alakulnak ki a legélesebb konfliktusok a 21. században. Mára bizonyítható, hogy az emberi fogyasztásra alkalmas víz a stratégiai nyersanyagok sorába emelkedett. A víz, habár alapvetően megújuló energiaforrásnak számít, mennyisége az éghajlatváltozás miatt folyamatosan csökken. További probléma, hogy a vízkészletek eloszlása egyenlőtlen: ma a statisztikák tanúsága szerint a Föld lakosságának közel kétharmada nem jut megfelelő minőségű vagy mennyiségű vízhez. Az előrejelzések alapján várhatóan húsz éven belül közel 2,5 - 3 milliárd ember fog szenvedni olyan súlyos vízhiányban, amely a megélhetést veszélyezteti. Mindez a „vízmenekültek” számának rohamos növekedését, ezzel kapcsolatban pedig a fegyveres konfliktusok számának növekedését eredményezi. Annak dacára, hogy a vízkonfliktus alapvetően pl. közel-keleti és észak-afrikai probléma, az ezen térségekben lezajló folyamatok következményei Európát is direkt módon befolyásolják, például az illegális migráció tömegessé válásával, amit Málta, vagy Spanyolország már ma is a saját bőrén érez.

Miért pont a víz lesz nagy valószínűséggel a 21. században az egyik legfontosabb környezeti probléma? A víz a létfenntartás eszköze, és nincs alternatívája, a korlátozott források miatt pedig hiába hogy megújuló erőforrásról van szó, az államok közötti viszonyokban nulla összegű politikai játszmaként jelenik meg. A fenyegetést tovább fokozza, hogy nincs egységes nemzetközi szabályozás a kérdésben, illetve, hogy nem alakult ki intézményesült nemzetközi együttműködés a vízgazdálkodás tekintetében.

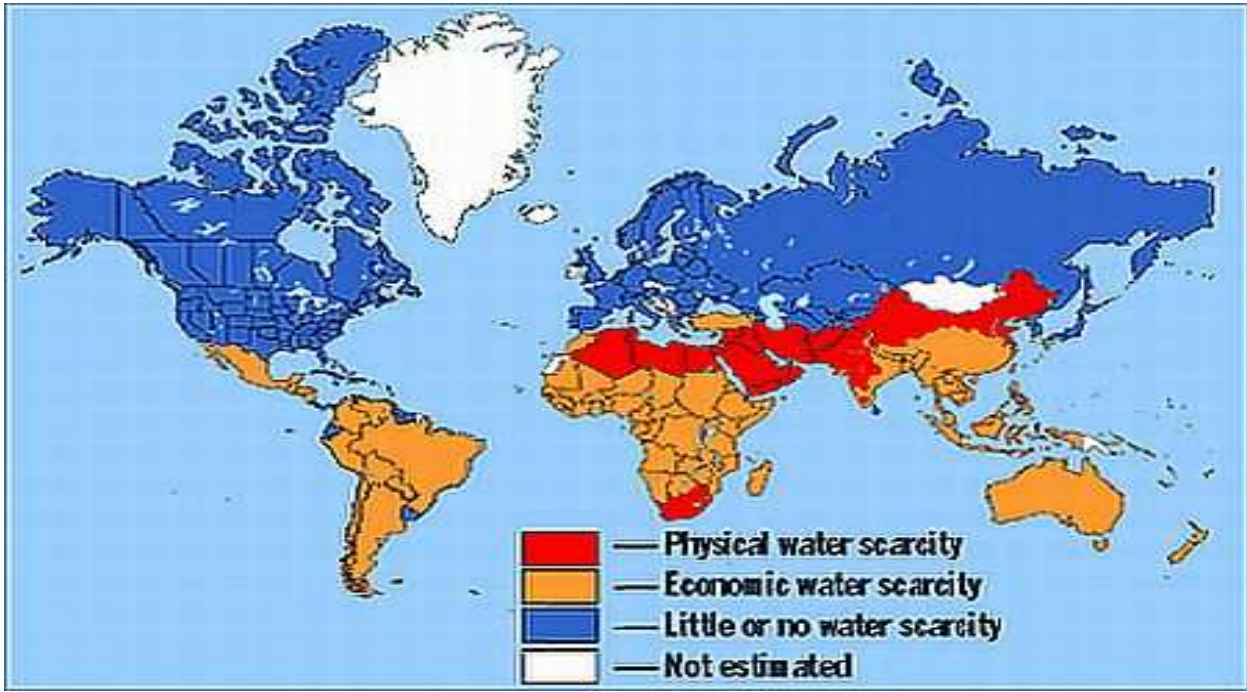
Kizárólag a vízért eddig még soha nem folytattak háborút a történelem során, de a jövőben ez a tendencia minden bizonnyal meg fog törni, és így a vízhiány lesz az egyik legfontosabb megoldandó feladata a nemzetközi közösségnek, beleértve az Európai Uniót is. [1]

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

Budapest, 2011.
4. évfolyam 4. szám

LIGETVÁRI Krisztina

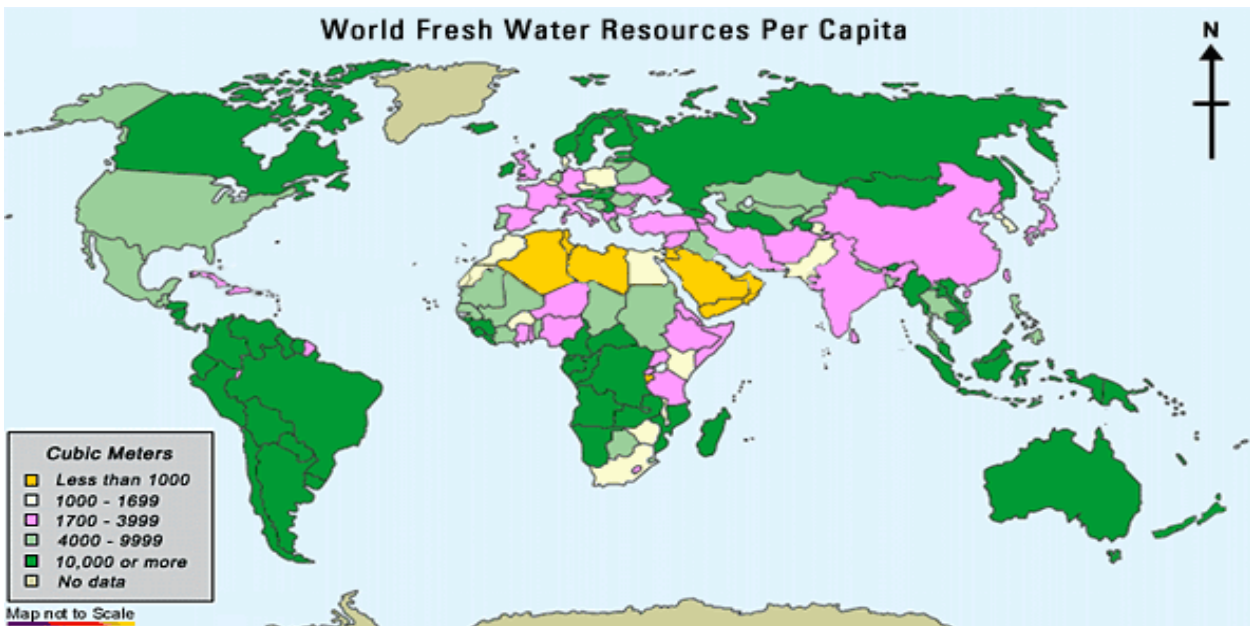
GLOBÁLIS VÍZPROBLÉMA

(A víz háborúja: [tib0ru](http://tiboru.hu) | 2011-04-08 07:30:00 | Módosítva: 2011-04-08 18:14:57
Forrás: <http://tiboru.posttr.hu/a-viz-haboruja/> / letöltés ideje: 2011. november 27.)

A világ egy főre jutó vízkészlete

Sárga szín: a víz elérhetősége évi szinten kevesebb, mint 1000 m³/fő

(Magyarország és a magyar EU elnökség a víz védelmében, Dr. Kling István vízügyekért felelős helyettes Államtitkár „Vízminőséget veszélyeztető tevékenységek visszaszorítása, Budapest, 2011. február 01., 3. dia, Forrás: www.mtvsh.hu/dynamic/kling_istvan_vizminoseg_ppt/ / letöltés ideje: 2011. december 07./)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

Budapest, 2011.
4. évfolyam 4. szám

LIGETVÁRI Krisztina

EURÓPAI UNIÓ

Már a 2003. december 12-én az Európai Tanács által elfogadott Európai Biztonsági Koncepció dokumentum („Biztonságos Európa egy jobb világban”) is külön megemlíti az édesvízhiányt, mint a következő évszázad egyik legfontosabb feszültség-, konfliktusforrását. [2]

A regionális konfliktusok, akár Európa határaitól földrajzilag távolabb zajlanak, akár határaihoz közelebb, közvetlen hatással vannak biztonságára. A válságok kezelésében a megelőzésnek kulcsfontosságú szerepe van.[3]

„...Az új fenyegetések világában a védelmi vonalak gyakran külföldön húzódnak, és dinamikusak” – áll a dokumentumban, amely leszögezi: mindezeknek a problémáknak a legfontosabb sajátossága, hogy könnyen és gyorsan terjednek. Az egyetlen megoldás ezért a korai fellépés, a „preventive engagement...”[4]

Az Európai Uniónak érdeke és célja, hogy stabilizálja szomszédságát, így megelőzze pl. a nyersanyaghiányból, - mint az édesvízhiány - fakadó biztonsági problémákat. Ez különösen igaz a Balkánra, a földközi-tengeri térségre, tágabb értelemben az arab világra. [5]

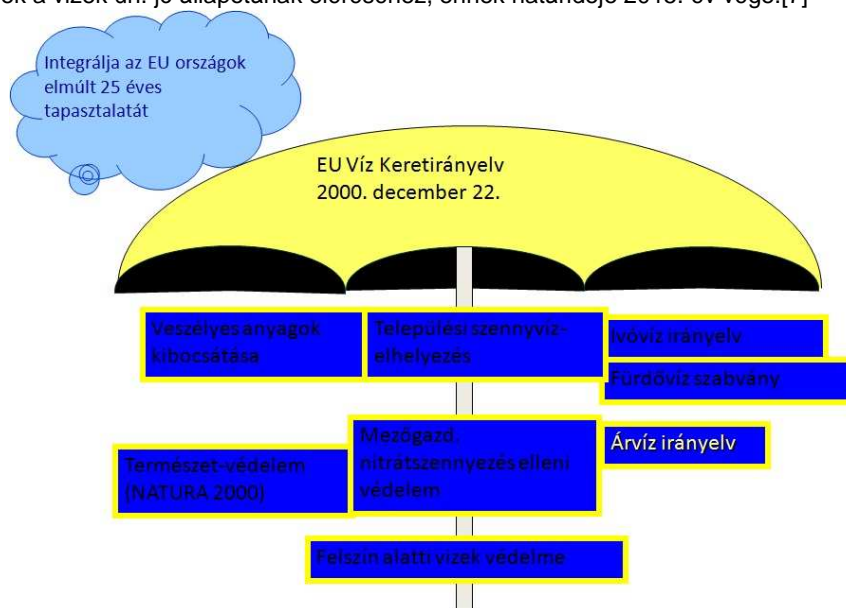
Európa vízkészleteinek minőségére és mennyiségére az éghajlatváltozás a jövőben várhatóan egyre jelentősebb befolyással lesz. A víz stratégiai szerepe már Európában is megkérdőjelezhetetlen jelentőségű kérdés mindennapjainkban is a gazdaság minden területén, és Az EU elnökség alatt már Magyarország számára is kiemelt témakörként került beazonosításra a vízkészletek védelme, az integrált, fenntartható vízgazdálkodás.

Továbbá a közös spanyol- belga-magyar trió programja is megjelölte a vízpolitikát, mint kiemelt prioritását.[6]

Jelentősebb európai uniós jogszabályok, programok, együttműködések

— Víz Keretirányelv (VKI)

Az EU vízpolitikájának célkitűzéseit és végrehajtási keretét mindenekelőtt az ún. Víz Keretirányelv, a vízzel kapcsolatos európai jog összefoglaló dokumentuma - Az Európai Parlament és Tanács 2000/60/EK sz. irányelve „Az európai közösségi intézkedések kereteinek meghatározásáról a víz-politika területén- adja meg. A 2009 végig elkészített vízgyűjtő-gazdálkodási tervek alapján a tagállamoknak 2012-ben kell megkezdeniük azon intézkedések végrehajtását, amelyek szükségesek a vizek ún. jó állapotának eléréséhez, ennek határideje 2015. év vége.[7]

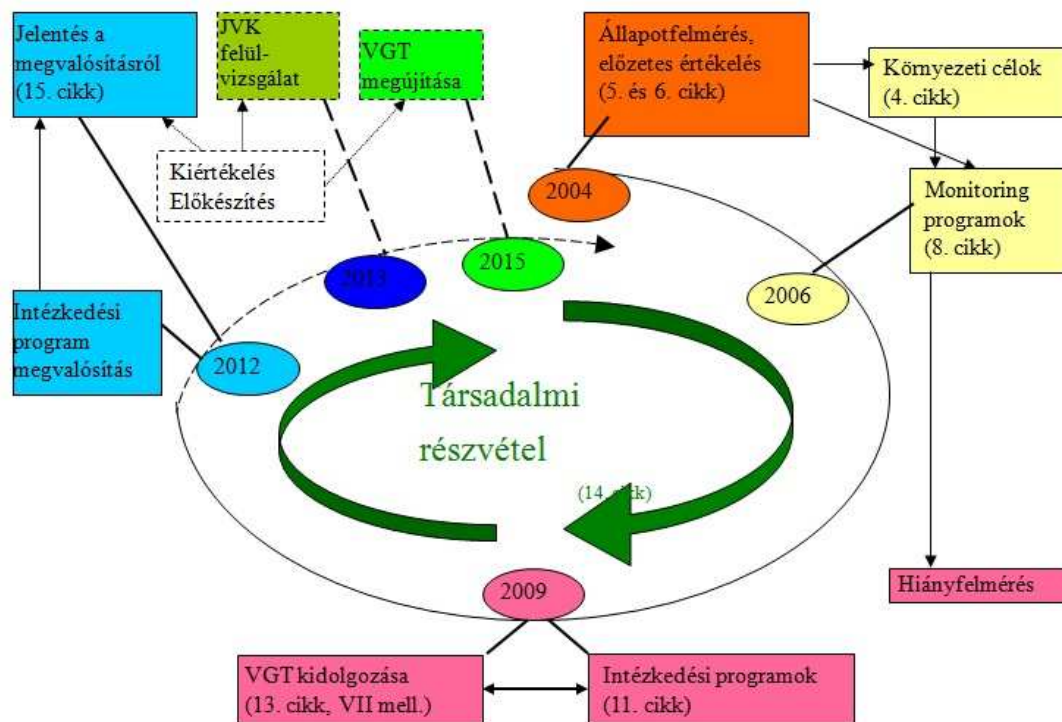
(Magyarország és a magyar EU elnökség a víz védelmében, Dr. Kling István vízügyekért felelős helyettes Államtitkár „Vízminőséget veszélyeztető tevékenységek visszaszorítása, Budapest, 2011. február 01., 12. dia,
Forrás: www.mtvsh.hu/dynamic/kling_istvan_vizminoseg_ppt/ /letöltés ideje: 2011. december 07./)

LIGETVÁRI Krisztina

Általános célkitűzés

A vizek jó állapotának elérése 2015-ig:

- felszíni vizek: jó ökológiai, kémiai állapot;
- felszín alatti vizek: jó mennyiségi, kémiai állapot elérése. [8]

A VKI végrehajtásának menete

(Magyarország és a magyar EU elnökség a víz védelmében, Dr. Kling István vízügyekért felelős helyettes Államtitkár „Vízminőséget veszélyeztető tevékenységek visszaszorítása, Budapest, 2011. február 01., 15. dia,
Forrás: www.mtvsz.hu/dynamic/kling_istvan_vizminoseg_ppt/ /letöltés ideje: 2011. december 07./)

Igazodva a Víz Keretirányelv végrehajtási menetrendjéhez, az Európai Bizottság előreláthatólag 2012-ben teszi közzé átfogó, az EU vízstratégiájára vonatkozó dokumentumát („Blue-print for the EU's Waters”).[9]

A Stern-jelentés

2006. október 30-án mutatta be a brit miniszterelnöknek Sir Nicolas Stern a Stern-jelentést a klímaváltozás gazdasági következményeiről. Ezen jelentés kiemeli, hogy várhatóan a jövőben a hőmérséklet-emelkedés következtében a vízhez való hozzáférés is jelentősen átrendeződhet a világ egyes területei között; azaz a felmelegedés hatásait gyakran a víz fogja közvetíteni [10]

A Bizottság Zöld könyve

1. Az alkalmazkodás és a mérséklés perspektívában elhelyezve

Az Európai Uniónak meg kell felelnie az alkalmazkodás által jelentett kihívásoknak együttműködve a tagállamokkal, valamint globális szinten a partnerországokkal.

LIGETVÁRI Krisztina

„2. Globális aggodalmak és ezek okai

...Az elmúlt három évtized során az éghajlatváltozás világszerte szembetűnő hatást gyakorolt számos fizikai és biológiai rendszerre.

- Víz: az éghajlatváltozás tovább csökkenti a biztonságos ivóvízhez való hozzájutás lehetőségét. A gleccserek olvadékvize jelenleg több mint egy milliárd ember vízellátását fedezi; ha ez eltűnik, a lakosság a kényszer hatására valószínűleg a világ más régióiba vándorol, ami helyi vagy akár globális konfliktusokat és bizonytalanságot idézhet elő. Az aszály sújtotta területek száma valószínűleg emelkedni fog...”

„4. Európának alkalmazkodnia kell – kihívások az európai társadalom és az európai politika számára

„...Az éghajlatváltozás súlyosan érinti majd Európa természeti környezetét, és hatása széles társadalmi rétegekre és a gazdaság szinte valamennyi ágazatára kiterjed...”

„...Európa legsérülékenyebb területei a következők:

- Dél-Európa és a Földközi-tenger teljes medencéje a jelentős hőmérsékletemelkedés és csökkent csapadékmennyiség olyan területeken jelentkező együttes hatása miatt, ahol már most is vízhiánnyal küzdenek;...”

„...Hogyan alkalmazkodjanak az európaiak?...”

...Helyi szint...

„...Dél-Európában egyes önkormányzatok a mezőgazdasági termelőkkel közösen víztakarékossági kezdeményezéseket dolgoztak ki, amelyek keretében a növények öntözését elektromos vízkezelési és elosztó rendszerek alkalmazásával oldják meg.”

„...Az alkalmazkodással kapcsolatos politikák majdnem mindegyik tagállamban kidolgozás alatt állnak. Nagyon fontos a korai alkalmazkodási fellépésekkel kapcsolatos tapasztalatok és a kutatási eredmények cseréje. Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásnak valószínűleg javára válik a szélsőséges időjárási eseményekre adott válaszokból leszűrt tapasztalat, valamint az éghajlatváltozással kapcsolatos konkrét és proaktív kockázatkezelési tervek megvalósítása...”

„...Európa kellő emberi kapacitással, szakértelemmel és pénzügyi forrásokkal rendelkezik ahhoz, hogy vezető szerepet tölthessen be. Az alkalmazkodás nagyrészt politikai koherencia, előre tervezés és következetes és összehangolt fellépés kérdése. Az EU-nak meg kell mutatnia, hogyan kell az alkalmazkodást figyelembe venni az összes vonatkozó EU-politikában. Így az EU a globális veszéllyel szembeni alkalmazkodásban példát mutathatna és fokozhatná az együttműködést partnereivel szerte a világon....”

„5. Összpontosított uniós fellépés – kiemelt jelentőségű lehetőségek egy rugalmas, négyágú megközelítéshez

5.1. Az első pillér: Korai fellépés az EU-ban

5.1.1. Az alkalmazkodás beépítése a meglévő és készülő jogszabályok és politikák végrehajtásába

Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás az EU több politikájának területén fogja éreztetni hatását. A következőkben egy bevezető áttekintőt adunk arról, hogy az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodást hogyan kell vagy lehet figyelembe venni az említett politikákban. Mivel e politikák közül több keretjogszabályokon alapul, az EU által az alkalmazkodással kapcsolatban megvalósított megközelítés sikere azon múlik, hogy a végrehajtás fázisában megvalósul-e fokozott együttműködés a tagállamok között, illetve az EU és a tagállamok között...”

„Víz

A vízügyi keretirányelv következetes keretet biztosít az integrált vízkészlet-gazdálkodáshoz. Az éghajlatváltozással azonban nem foglalkozik közvetlenül. A kihívást az fogja jelenteni, hogy az éghajlatváltozás leküzdésére irányuló intézkedések beépüljenek a keretirányelvnek a 2009-re vonatkozó első tervezési ciklussal kezdődő végrehajtásába. Ezen belül valamennyi ágazatban – többek között a háztartásokban, közlekedési, energia, mezőgazdasági és turisztikai ágazatban – alkalmazni kell a gazdasági eszközöket és a „felhasználó fizet” elvet. Ezek erőteljes ösztönzők lesznek a vízfogyasztás csökkentésére és a felhasználás hatékonyságának fokozására.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

Budapest, 2011.
4. évfolyam 4. szám

LIGETVÁRI Krisztina

A Bizottság a vízhiányról és az aszályokról szóló közleményen dolgozik, amely szorosan összefügg az éghajlatváltozással és alkalmazkodással. Dél-Európa egyes régióit, ahol máris édesvízhiány van, aszályok fogják sújtani. Az aszályok gyakoribbá válhatnak az egész Európai Unió területén, és romolhat a vízminőség. A fenntartható vízigény-gazdálkodás rendkívül fontos szerte az Európai Unióban. A nem kielégítő vízár-képzés, a következetlen földhasználat-tervezés és a rossz vízelosztás automatikusan túlzott fogyasztást eredményez. A hatékony árképzési politikák alkalmazása, a vízzel való takarékoskodás előtérbe helyezése és a hatékonyság javítása valamennyi ágazatban már most is lényeges eleme az EU által alkalmazott megközelítésnek...

„5.3. A harmadik pillér: A bizonytalanság csökkentése az ismeretek integrált éghajlatkutatáson keresztül történő szélesítésével

...”- a versenyszférával együttműködésben támogatni kell az üzleti vállalkozások, szolgáltatások és iparágak alkalmazkodással kapcsolatos kutatását. El kell indítani az alkalmazkodási technológiák és termékek fejlesztésére vonatkozó kutatásokat az innováció ösztönzése céljából a különböző ágazatokban (például a mezőgazdaságban, az erdészetben, a vízügyben, az energiaágazatban, az építőiparban, a halászatban és az akvakultúrában);...”[11]

Az euro-mediterrán partnerség, (a víz, mint potenciális konfliktusforrás a kapcsolatrendszerben)

Az Euro-mediterrán Partnerség (barcelónai folyamat) minden területe, úgy mint a politikai, gazdasági, kulturális, szociális együttműködések egy szoros egységet alkotnak az érintett térség (Európa, Észak-Afrika, tágabb Közel-Kelet) sikeres együttműködése, valamint biztonságának megerősítése tekintetében. Európa számára ez az együttműködés óriási lehetőségeket rejt az Észak-Afrika és Közel-Kelet térségéből érkező, biztonságát veszélyeztető kihívások csökkentésében. A legfőbb kihívások minden érintett szereplő számára: nyersanyagokhoz (víz, energia, stb.) való hozzájutás, migráció, etnikai-kulturális konfliktusok, terrorizmus, kábítószer- és fegyverkereskedelem.

Az egészséges ivóvízhez jutás problematikája a konfliktusok egyik gyökere, a jövőbeni biztonsági kihívások legfőbb oka lesz előreláthatólag. Az édesvízkészletek csökkenése és a szárazság az egyik legfőbb oka ezen térségekből Európa felé irányuló migrációnak, ami magában hordozza az etnikai-kulturális konfliktusok kialakulását (lásd Nyugat-Európában fellépő etnikai konfliktusok muszlim bevándorlók és a befogadó ország polgárai között, amely az állampolgárok személyes biztonságát is veszélyeztető, fizikai erőszakba fordulhat át, amire számos példa volt már).

A Mediterráneum jelenti Európa déli határvidékét, így az EU egyre inkább ráébred, nem lehet közömbös számára, milyen a térség országainak kilátása, milyen konfliktus és feszültségforrások vannak közöttük, és melyek jelentenek kockázatot az EU jövője szempontjából. Számos tényező jelent közvetlen vagy közvetett biztonsági kockázatot az EU számára, ezek közé tartozik a vízforrások korlátozottsága az egész régióban.[12]

Nagy probléma a vízkészletek korlátozott volta, mivel a Mediterráneum a világ egyik vízben legszegényebb régiója. Egy modern gazdaság létezéséhez szükséges minimális vízmennyiséget a szakirodalom 1000 köbméter/év/fő mennyiségben látja biztosítva, ehhez képest a térségből 6 ország jelenleg is ez alatt a szint alatt van, 2025-re pedig szinte az összes ország ezen limit alá fog kerülni. Az ivóvízellátáson túlmenően (1 köbméter/fő/év) a problémát a mezőgazdasági termeléshez szükséges víz hiánya, illetve az ebből adódó fokozódó importszükséglet jelenti.[13]

Az Európai Unió mediterrán térséget érintő politikájában az EU és a mediterrán térség 12 tagállama (Marokkó, Algéria, Tunézia, Egyiptom, Szíria, Libanon, Izrael, Jordánia, a Palesztin Nemzeti Hatóság, valamint Törökország, Málta és Ciprus) által az 1995. november 27–28-án megrendezett barcelonai külügyminiszeri konferencián létrehozott euro-mediterrán partnerség (*Euro-Mediterranean Partnership – EMP*) meghirdetése hozott lényeges áttörést. Az itt útjára induló barcelonai folyamat – a szakértők szerint – katalizátorszerepet játszhat a térség országainak gazdasági átalakulásában és világgazdasági integrációjában. A barcelonai folyamat célja az, hogy az abban résztvevők a Földközi-tenger térségében a biztonság és együttműködés olyan térségét hozzák létre, amelyben az államok együtt kezelhetik a

LIGETVÁRI Krisztina

felmerülő problémákat. Az 1990-es évektől a mediterrán térség és Európa közös kihívásai között megtalálhatjuk a nyersanyagokhoz (elsősorban a vízhez és energiahordozókhoz) való hozzáférés problémáját, amely minden érintett szereplő számára kulcsfontosságú. [14]

Az Európai Bizottság az életminőség javítása érdekében meghirdette a Földközi tenger 2020-ig megvalósítandó szennyezés-mentesítését, melyet az Európai Beruházási Bank kiemelt projektként kezel. A kezdeményezés célja, a szennyezési forrásokkal szembeni komplex – az ipari kibocsátásokat, a kommunális hulladékot és a városi szennyvizet is magában foglaló – fellépés. Ha a terv megvalósul, javulást fog eredményezni az idegenforgalom terén, hozzájárul a halállomány fogyatkozásának megfékezéséhez, és emberek milliói számára biztosít biztonságosan fogyasztható ivóvizet.[15]

EU Erőforrás Hatékonysági Útiterve

(Resource Efficiency Roadmap)

Megjelenés: 2011. szeptember

A stratégia felhívja az EU tagállamok figyelmét, hogy a Föld növekvő népessége igényeinek biztosításához hatékonyabban kellene gazdálkodni a véges természeti erőforrásokkal. A világ régiói között Európának a természeti erőforrás (energiahordozók, alapanyagok, víz és föld) fogyasztási mértéke a legmagasabbak között van. A folyamatosan növekvő felhasználás fokozódó kitermeléssel és feldolgozással jár, és mindez káros környezeti és társadalmi hatásokat idéz elő világszerte. Európa gazdasága ezen felül azért is nagyon sebezhető, mert erősen függ a természeti erőforrások importjától, így létfontosságú, hogy a természeti javakkal történő ésszerű gazdálkodás politikai szinten is megjelenjen, és konkrét intézkedések is segítsék a szertelen fogyasztás csökkentését. Sajnos az Útitervből hiányoznak az Európa túlzott energia-, anyag-, víz- és földhasználatának csökkentését célzó sürgős intézkedések. [16]

KÖVETKEZTETÉSEK, JÖVŐBELI KILÁTÁSOK, TERVEK, VÁRAKOZÁSOK, CÉLKITŰZÉSEK

Az Európai Uniónak a minden ember számára szükséges egészséges ivóvízellátás biztosítása érdekében ez idáig tett erőfeszítései nem hozták meg a kívánt eredményt.

Hiába született számos jogszabály, jelentés, ajánlás, program, az azokban foglaltak betartása, a szankcionálás nem megoldott.

A meglévő jogszabályok végrehajtásának elmulasztása így évente mintegy 50 milliárd euró költséget eredményez. [17]

Pedig egész Európát súlytani fogja a klímaváltozás negatív következménye. A vízzel, a vízkészletekkel kapcsolatba hirtelen áradásokra, elöntött part menti területekre, gleccserek- és hótakarók visszahúzódására lehet számítani. Dél-Európában konkrétan a vízhez való hozzáférés lesz a legnagyobb probléma. A hőmérséklet emelkedése előreláthatólag módosítani fogja csapadékeloszlást, növeli a szárazság és áradások gyakoriságát. Az európai folyók hőmérséklete a múlt század folyamán 1-3 Celsius-fokkal emelkedett, ami kedvezőtlenül befolyásolja a víz emberi fogyasztásra való felhasználását, a fertőző baktériumok számának megemelkedése okán. Így bonyolultabb és költségesebb módszerekkel kell kezelni az ivóvíznek szánt vizet a hálózatba juttatás előtt.

Gazdasági, társadalmi hatások: a szárazság okozta kár Európában 85 milliárd Ft volt az elmúlt 30 évben. A mezőgazdasági övezetek északabbra húzódnak majd előrejelzések szerint, így a déli területeken fel kell adni a mezőgazdasági termelést. A mezőgazdasági övezetek eltolódása, a turizmus csökkenése, a víz árának emelkedése is sújtja majd a gazdaságot, óriási változásokat okozva ezzel előreláthatólag mindennapi életünkben.

Abban minden dokumentum és ország egyetért, hogy cselekvés nélkül a hatások elkerülhetetlenek, a költségeket vállalni kell, az eddig megtett lépések viszont elégtelenek. Az eddig megtett lépések elégtelenek az éghajlatváltozás kezelhető

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

Budapest, 2011.
4. évfolyam 4. szám

LIGETVÁRI Krisztina

szinten tartásához, a víz problémakörét tekintve, a vízkészletekre gyakorolt hatás nagy valószínűséggel kiterjedt gazdasági-társadalmi problémákhoz vezethet. [18]

Többek között ezen negatív előrejelzések okán készítette el a Bizottság az erőforrás-hatékony Európa megvalósításának ütemtervét, melyben 2050-re azt célozza meg, hogy az erőforrásokkal, többek között a vízzel való gazdálkodás fenntartható módon történjen. [19]

Hiszen a víz az emberi egészség szempontjából nemcsak nélkülözhetetlen lételem, de a mezőgazdaság, a turizmus, az ipar, a közlekedés és az energiatermelés alapvető támasza is.

A vízügyi keretirányelv szerinti 2020-ra valamennyi vízgyűjtő-gazdálkodási tervet végre kellene hajtani, 2015-re pedig már az Európai Unió valamennyi folyójának vízgyűjtő területén a vizek állapotát – minőségét, mennyiségét és felhasználását – megfelelő szintre kellene hozni. Tervek szerint az aszályok és az árvizek hatásai minimálisak lesznek, az érintett növényfajták alkalmazkodnak a körülményekhez, a talaj vízmegtartó képessége javul, és az öntözés hatékonyra válik. Alternatív vízellátási lehetőségekhez a tervek szerint csak akkor folyamodnának, ha már valamennyi olcsóbban kivitelezhető módszert igénybe vették. A cél, hogy a vízkivétel ne érje el a rendelkezésre álló megújuló vízkészletek 20 %-át. [20]

Mindezek elérése érdekében az Európai Bizottság 2012-ben értékelés tervez elvégezni és javaslatokat előterjeszteni a következők tekintetében:

- nagy ívű célkitűzések és jobb intézkedések a vízfelhasználás hatékonysága területén
- (intelligens fogyasztásmérés, a vízfelhasználó berendezésekre vonatkozó
- követelmények, iránymutatás a víz újrafelhasználásáról, a szivárgások
- csökkentése a vízgazdálkodási infrastruktúrában, víztakarékos öntözés stb.);
- gazdasági eszközök (vízdíjak, vízkészlet-elosztás) révén a kereslet hatékonyabb
- kezelése;
- európai innovációs partnerségnek a létrehozása a vízügy területén.

A tagállamoknak pedig előírja, hogy az egyes gazdasági ágazatok és földrajzi térségek eltérő helyzetét figyelembe vevő közös uniós módszertan alapján vízgyűjtőszintű vízfelhasználás-hatékonysági célkitűzéseket határozzanak meg 2020-ra, a megfelelő kiegészítő intézkedésekkel együtt. [21]

„Erőforrás-hatékonyság – az ágazatok és erőforrások, valamint az uniós szakpolitikai kezdeményezések közötti összefüggések.

Erőforrás/ágazat	Víz
Energia	<ul style="list-style-type: none"> — Megújuló energiaforrásként történő hatékony felhasználás; — Az erőművek hűtési igényének csökkentése; — A víztisztítás energaintenzitásának csökkentése; — Jobb berendezések és vízellátási infrastruktúra révén a melegvíz-felhasználás csökkentése.
Élelmiszerek	<ul style="list-style-type: none"> — A vízfelhasználás optimalizálása a mezőgazdaságban; — Az áradások és az aszályok megelőzése — pl. az éghajlatváltozás elleni küzdelem révén, — A kiváló minőségű termékekhez szükséges tiszta víz — biztosítása; — A trágyák és a peszticidek használatából eredő szennyezés elkerülése.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

Budapest, 2011.
4. évfolyam 4. szám

LIGETVÁRI Krisztina

Épületek	— Az épületek és a berendezések vízfelhasználási hatékonyságának javítása
----------	---

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

Budapest, 2011.
4. évfolyam 4. szám

LIGETVÁRI Krisztina

Erőforrás/ágazat	Víz
Mobilitás	<ul style="list-style-type: none"> — A vízi közlekedésben rejlő lehetőségek — kihasználása a kibocsátás csökkentés érdekében; — A vízi közlekedésből származó szennyezések mérséklése.
Uniós szakpolitikai kezdeményezések	<ul style="list-style-type: none"> — A vízre vonatkozó programterv (2012) — A vízfelhasználás hatékonyságával foglalkozó innovációs partnerség — A környezetminőségi előírásokról szóló irányelv felülvizsgálata (elsőségi anyagok) (2011) — A felszín alatti vizekről szóló irányelv felülvizsgálata (2012)”

[22]

MEGOLDÁSI LEHETŐSÉGEK

Az Európai Parlament 2009. február 19-i állásfoglalása az európai biztonsági stratégiáról és az Európai Tanács 2008. december 12-én elfogadott európai biztonsági és védelmi politikáról (EBVP) az alábbiak szerint fogalmaz:

„Általános megfontolások...

11. megállapítja, hogy az aktualizált európai biztonsági stratégiának és a NATO új jövőbeli stratégiai koncepciójának összhangban kell lenniük egymással, és ennek tükröződnie kell abban a nyilatkozatban is, amelyet a NATO megalakulásának 60. évfordulóján a strasbourgi/kehli NATO csúcstalálkozón fogadnak majd el 2009. április 3–4-én;...”

[23]

A NATO új stratégiai koncepciójában (2010- Lisszaboni Szerződés) 2010-ben megjelennek a környezeti és erőforrás korlátok - egészségügyi kockázatok, éghajlatváltozás, vízhiány, növekvő energiaigény, mint lehetséges konfliktusforrások.

Fenti idézetnek megfelelően egy aktualizált, a jelen valós kihívásaira megfogalmazott válaszokat tartalmazó európai biztonsági stratégiában is – összhangban a NATO új stratégiai koncepciójával - új típusú biztonsági problémaként meg kell jelennie a nyersanyagok, úgy, mint az édesvíz korlátozott rendelkezésre állásának.

Ezen biztonsági kockázatnak egy megújításra kerülő biztonsági stratégiába való nagyobb hangsúllyal történő beemelés, a probléma magasabb szintre emelésének, ezáltal annak megoldása irányába tett hathatósabb lépésnek bizonyulhat.

Az egészséges ivóvízhiányból adódó biztonsági kihívásokra, veszélyekre a NATO-nak és az EU-nak közösen kell megtalálnia a válaszokat, megoldásokat, mivel ez mára nemcsak egy-egy régiót érintő, hanem az előrejelzések szerint nagy valószínűséggel még ebben az évszázadban az egész emberiséget, így majd minden országot valamilyen formában érintő (helyi, regionális vízháborúk, kényszermigráció, ebből fakadó gazdasági, társadalmi feszültségek, biztonsági problémák) probléma lesz.

Továbbá fontos a tudatos vízgazdálkodás bevezetése is: a gazdaságos vízhasználat és vízkezelés, beleértve az esővizek tárolását és újrahásznosítását, a WC-k ésszerű öblítését pl. tengelytényezői a fenntartható jövőnek. [24]

A jó környezeti állapot és az emberek egészsége a rendelkezésre álló édesvízkészletek mennyiségétől és minőségétől függ. A vízkészletek mennyisége azonban folyamatosan csökken. Az éghajlatváltozás hatására pedig várhatóan nőni fog a vízhiány, valamint az árvizek nagysága és gyakorisága. A vízkivétel, a vízvezetés és a gátak sok már eddig is sok európai folyó medrét és vizét megváltoztatták, ami számos esetben a vízminőség romlásához vezetett, továbbá súlyos

LIGETVÁRI Krisztina

környezeti károkat eredményezett, egészségkárosító hatásokkal járt, valamint a természetes élőhelyek kiterjedésének csökkenését idézte elő.

Európa a vízkészletének 20–40 %-át elpazarolja, holott a vízfelhasználás hatékonyságát csak technológiai fejlesztések révén 40 %-kal lehetne növelni. A vízkészletekkel való fenntartható gazdálkodás javításához továbbá a mezőgazdasági, a közlekedési, a regionális fejlesztési és az energiapolitikák szorosabb összehangolására, a vízügyi keretirányelv szerinti hatékony és méltányos vízárképzés alkalmazására lenne szükség. Az ökoszisztémákban, a földhasználatban, a termelésben és a vízfogyasztásban bekövetkező változások és az újrahasználat költséghatékonyan csökkenthetnék a vízhiányt és biztosíthatnák a vízminőséget. [25]

Kulcsszavak: víz, vízkészlet, Európai Unió, ivóvízhiány

Keywords: water, stock of water, European Union, lack of drinking water

FELHASZNÁLT IRODALOM

[1] Biztonságpolitikai Szemle: Corvinák – 1. *A biztonsági kihívások új felfogása, Az új típusú biztonsági kihívások új elméleti keretben*, Corvinus Külügyi és Kulturális Egyesület

(Forrás: http://bizpol.playhold.hu/?module=corvinak&module_id=4&cid=1#f (letöltés ideje: 2011. november 27.)

[2] Dr. Gazdag Ferenc: *Az EU közös kül-, biztonság és védelempolitikája*, egyetemi jegyzet, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Kossuth Lajos Hadtudományi Kar, Biztonság- és Védelempolitikai Tanszék, Budapest 2008. -pp. 159-160

[3] u.a [2] – pp. 161-162

[4] u.a [2] – p. 162

[5] u.a [2] – p. 163

[6] *Magyarország és a magyar EU elnökség a víz védelmében*, Dr. Kling István vízügyekért felelős helyettes Államtitkár „Vízminőséget veszélyeztető tevékenységek visszaszorítása, Budapest, 2011. február 01.

(Forrás: www.mtvsh.hu/dynamic/kling_istvan_vizminoseg.ppt /letöltés ideje: 2011. december 07.)

[7] u.a [6]

[8] u.a [6]

[9] u.a [6]

[10] Lőrinc Máté András: *Az éghajlatváltozás várható hatásai és a negatív hatások elkerülése érdekében tett lépések nemzetközi szinten, különös tekintettel az Európai Unió intézkedéseire*. Budapesti Gazdasági Főiskola, Külkereskedelmi Főiskolai Kar, Budapest, 2007. -pp. 46-48

(Forrás: http://elib.kkf.hu/edip/D_13367.pdf /letöltés ideje: 2012. január 09.)

[11] A Bizottság Zöld könyve a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai gazdasági és Szociális bizottságnak és a Régiók Bizottságának - Alkalmazkodás az éghajlatváltozáshoz Európában – Az uniós fellépés lehetőségei {SEC(2007) 849} /* COM/2007/0354 végleges */ Az Európai Közösségek Bizottsága |,Brüsszel, 29.6.2007

(Forrás: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52007DC0354:HU:NOT> /letöltés ideje: 2011. november 29.)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

Budapest, 2011.
4. évfolyam 4. szám

LIGETVÁRI Krisztina

- [12] Szigetvári Tamás, Euro-mediterrán Partnerség. Az Európai Unió és a mediterrán országok kapcsolatrendszerének elemzése és értékelése. PhD-értekezés, BKÁE Világgazdasági Tanszék, Nemzetközi Kapcsolatok, Budapest, 2002. -pp. 93-94
- [13] u.a [11] 6.3.1 Víz, -p. 89
- [14] Ligetvári-Takács Krisztina, A barcelonai folyamat és az Euro-Mediterrán Partnerség, Nemzet és Biztonság, 2010. március -p. 30
- [15] Az Európai Parlament 2010. május 20-i állásfoglalása az Unió a Mediterrán Térségért elnevezésű kezdeményezéséről (2009/2215(INI)), 2010. május 20., csütörtök - Strasbourg
- Ligetvári-Takács Krisztina, A barcelonai folyamat és az Euro-Mediterrán Partnerség, Nemzet és Biztonság, 2010. március -p. 32
- [16] Greenfo, Megjelent az EU Erőforrás Hatékonysági Útiterve – merre tart Magyarország?, 2011. október 1. 18:54
- (Forrás: <http://www.greenfo.hu/hirek/2011/10/01/megjelent-az-eu-eroforras-hatekonysagi-utiterve--merre-tart-magyarorszag/> /
letöltés ideje: 2011. november 29.)
- [17] A Bizottság Közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, a Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának, Az erőforrás-hatékony Európa megvalósításának ütemterve, Európai Bizottság, COM(2011) 571 végleges, Brüsszel, 2011.09.20. –p. 27
- (Forrás: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0571:FIN:HU:PDF>
(letöltés ideje: 2012. január 09.)
- [18] u.a. [10] -pp. 72-82
- [19] u.a. [17] – p. 3
- [20] u.a. [17] – p. 16
- [21] u.a. [17] – p. 17
- [22] u.a. [17] – pp. 29-30
- [23] Az Európai Parlament 2009. február 19-i állásfoglalása az európai biztonsági stratégiáról és az EBVP-ről (2008/2202(INI))
- [24] Draft report on the thematic strategy on the urban environment, (2006/2061(INI)), Committee on the Environment, Public Health and Food Safety. Rapporteur: Gyula Hegyi
- (Forrás: http://www.hegyigyula.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=22&Itemid=6 /letöltés ideje: 2012. január 09.)
- [25] u.a. [17] – p. 16